

Titel: Autonomie-ondersteuning als doceerstijl in extracurriculaire excellentieprogramma's binnen het HBO

Samenvatting (max 120 woorden)

Gemotiveerde (Honours) studenten hebben behoefte aan een autonomie-ondersteunende doceerstijl (Núñez, Fernández, León, & Grijalvo, 2014). In het huidige onderzoek onder docenten ($N = 54$) van zes hogescholen is van persoonlijke (intrinsieke motivatie, overtuiging met betrekking tot ontwikkelbaarheid van intelligentie en ervaren druk) en organisatorische kenmerken (type instelling) nagegaan of zij samenhangen met het bieden van een autonomie-ondersteunende doceerstijl in extracurriculaire excellentieprogramma's. Docenten scoren hoog op de autonomie-ondersteunende doceerstijl. Correlationele analyse laat zien dat docenten die meer overtuigd zijn dat intelligentie niet ontwikkelbaar is (mindset theorie van Dweck), meer structuur bieden. Docenten die meer druk ervaren bieden minder autonomie én minder structuur. Organisatorische kenmerken van hogescholen lijken niet direct van invloed te zijn op autonomie-ondersteuning.

Divisie: Hoger Onderwijs

Maximaal 5 keywords: doceerstijl, ervaren druk, mindset, autonomie-ondersteuning, excellentieprogramma

Onderzoeksdoel

Een autonomie-ondersteunende doceerstijl stimuleert de intrinsieke motivatie van de student (Soenens, Sierens, Vansteenkiste, Dochy, & Goossens, 2012). Het doel van het huidige onderzoek is tweeledig. Allereerst wordt onderzocht in hoeverre de mate waarin docenten autonomie-ondersteunend lesgeven in extracurriculaire excellentieprogramma's samenhangt met hun intrinsieke motivatie, hun mindset over ontwikkelbaarheid van intelligentie én ervaren druk vanuit de hogeschool waarbinnen zij werkzaam zijn. Ten tweede wordt onderzocht in hoeverre het type instelling (al dan niet Sirius gefinancierd) van invloed is op een autonomie-ondersteunende doceerstijl.

Theoretisch kader

Excellentieprogramma's zijn ontwikkeld om de potentie van bovengemiddelde studenten maximaal te kunnen benutten. De drie didactische pijlers van deze programma's zijn: het creëren van gemeenschap, het stimuleren van academische competenties en het bieden van vrijheid (Wolfensberger, 2012). Onderhavig onderzoek beperkt zich tot de laatste pijler, ook wel de autonomie-ondersteunende doceerstijl genoemd (Reeve, 2009). Dit is een doceerstijl waarbij de docent (1) het studentenperspectief overneemt, (2) openstaat voor de gedachten, gevoelens en het gedrag van de student en (3) de motivatie van de student en zijn autonome zelfregulatie ondersteunt.

Een aantal factoren die *mogelijk* van invloed zijn op het bieden van een autonomie-ondersteunende doceerstijl in excellentieprogramma's zijn intrinsieke motivatie van de docent (Kusurkar, 2012), de mindset van de docent over de ontwikkelbaarheid van de intelligentie (Dweck, 2000) en de mate waarin de docent druk ervaart vanuit de onderwijsorganisatie (Pelletier, Séguin-Lévesque, & Legault, 2002).

Doordat extracurriculaire excellentieprogramma's buiten de accreditatiekaders vallen, is onze veronderstelling dat zij ruimte bieden voor autonomie-ondersteuning. Desalniettemin kunnen financiële kenmerken van het programma invloed hebben op het bieden van autonomie-ondersteuning. In het onderzoek wordt daarom gekeken naar verschillen tussen instellingen met en zonder Sirius subsidie.

Onderzoeksmethode

Docenten ($N = 54$) die lesgeven in de extracurriculaire excellentieprogramma's bij zes hogescholen, evenredig verdeeld over Sirius en niet-Sirius, hebben een digitale vragenlijst ingevuld. De vragenlijst bevatte de drie constructen *intrinsieke motivatie* (Intrinsic Motivation Inventory; Wolfensberger, 2012), *ervaren druk* (Constraints at Work Questionnaire; Pelletier et al., 2002) en *overtuiging dat intelligentie ontwikkelbaar is* (Dweck, 2000). Daarnaast is de autonomie-ondersteunende doceerstijl

gemeten met TASCQ (Teacher As a Social Context Questionnaire), die bestaat uit drie onderdelen: *autonomie*, *structuur* en *verwantschap* (Belmont, Skinner, Wellborn, & Connell, 1988).

Resultaten

Docenten scoren hoog op de autonomie-ondersteunende docerstijl als geheel ($M = 3.8$ en $Sd = 0.40$)

Ten tweede is de correlatie (Spearman's rho) berekend tussen motivatie, overtuiging over de ontwikkelbaarheid van intelligentie en ervaren druk en het autonomie-ondersteuning. Deze analyse laat zien dat docenten, die meer overtuigd zijn dat intelligentie vaststaat, meer structuur bieden ($\rho = 0.35, p < .05$) en dat docenten die meer druk ervaren, minder autonomie ($\rho = -0.37, p < .05$) én minder structuur bieden ($\rho = -0.32, p < .05$). Alle overige correlaties waren niet significant.

Ten derde is de Mann-withney U toets gebruikt om eventuele verschillen tussen type excellentieprogramma en type instelling in kaart te brengen, zowel wat betreft het bieden van autonomie-ondersteuning als de potentiële predictors hiervan. De resultaten laten zien dat het type instelling niet van invloed lijkt te zijn op de mate van autonomie, het bieden van structuur en verwantschap. Wel zijn er verschillen wat betreft de potentiële voorspellers van de autonomie-ondersteunende docerstijl. Docenten van de niet-Sirius hogescholen lijken significant meer druk te ervaren ($Md = 3.82$) dan docenten van Sirius scholen ($Md = 3.47, p < .05$). Verder hebben docenten van Sirius hogescholen ($Md = 4.00, p < .05$) significant vaker de overtuiging dat intelligentie vaststaand is dan docenten van niet Sirius ($Md = 3.00$).

Wetenschappelijke betekenis van de bijdrage

Binnen de onderwijskundige literatuur is tot op heden weinig aandacht geweest voor de relatie tussen de opvatting over ontwikkelbaarheid van intelligentie, motivatie van de docent en ervaren druk op de autonomie-ondersteunde docerstijl in extracurriculaire excellentieprogramma's. Dit onderzoek laat allereerst zien dat intrinsieke motivatie niet samenhangt met een autonomie-ondersteunde docerstijl en de opvatting met betrekking tot ontwikkeling van intelligentie hangt alleen samen met het bieden van structuur.

Druk daarentegen correleert wel; het ervaren van een hoge mate van druk vanuit de organisatie hangt negatief samen met het bieden van autonomie en het bieden van structuur. De docenten van de niet-Sirius hogescholen ervaren de meeste druk. Subsidie was geen ervaren druk item in het onderzoek van Pelletier et al. (2002).

De Siriussubsidie voor het vormgeven van excellentieonderwijs stopt. De meeste onderzochte hogescholen staan voor de keuze om hun excellentieonderwijs te formaliseren. We weten niet of formalisering tot meer ervaren druk zal leiden. Wat we wel weten, is dat meer ervaren druk samenhangt met minder autonomie-ondersteunende docerstijl. Zullen de docenten in de extracurriculaire excellentieprogramma's blijven werken met de autonomie-ondersteunende docerstijl of sneuvelt deze onder een toegenomen druk?

- Belmont, M., Skinner, E., Wellborn, J., & Connell, J. (1988). *Teacher as social context: A measure of student perceptions of teacher provision of involvement, structure, and autonomy support*. Rochester, NY: University of Rochester.
- Dweck, C. S. (2000). *Self-theories : their role in motivation, personality, and development*. Philadelphia, Pa. [u.a.]: Psychology Press.
- Kusurkar, R. A. (2012). *Motivation in medical students*. Oisterwijk, Utrecht. Retrieved from <http://dspace.library.uu.nl/handle/1874/234627>
- Núñez, J. L., Fernández, C., León, J., & Grijalvo, F. (2014). The relationship between teacher's autonomy support and students' autonomy and vitality. *Teachers and Teaching, 21*(2), 191-202. doi: 10.1080/13540602.2014.928127
- Pelletier, L. G., Séguin-Lévesque, C., & Legault, L. (2002). Pressure from above and pressure from below as determinants of teachers' motivation and teaching behaviors. *Journal of Educational Psychology, 94*(1), 186-196. doi: 10.1037/0022-0663.94.1.186
- Reeve, J. (2009). Why teachers adopt a controlling motivating style toward students and how they can become more autonomy supportive. *Educational Psychologist, 44*(3), 159-175.

Soenens, B., Sierens, E., Vansteenkiste, M., Dochy, F. J. R. C., & Goossens, L. (2012). Psychologically controlling teaching: Examining outcomes, antecedents, and mediators. *Journal of Educational Psychology*, 104(1), 108.

Wolfensberger, M. V. C. (2012). *Teaching for excellence : honors pedagogies revealed*. Waxmann, Münster.

Naam, affiliatie en e-mailadres van auteurs:

Drs. T. Kingma, Windesheim en Hanze Hogeschool Groningen. t.kingma@windesheim.nl en t.kingma@pl.hanze.nl

Dr. E. Kamans, Hanze Hogeschool Groningen, e.kamans@pl.hanze.nl

Dr. M.V.C. Wolfensberger, Hanze Hogeschool Groningen en Universiteit Utrecht, M.V.C.Wolfensberger@pl.hanze.nl